

Thailand - Guangdong Trade : Problems and Solutions

*Jirameth Rungruang*¹

Abstract

Guangdong is located at the Southern China Region. It is close to Southeast Asia Countries, not only the location, but also the culture. Thailand and Guangdong have been created the close relationship since the ancient time. This has played a very important role in the trade relation between two areas. Thailand's international trade data shows that a total amount of Canton-Thai trade takes 1/3 of Sino-Thai trade value. As the matter of this fact, Thai Government takes Guangdong as the significant business partner in People Republic of China. Even if Canton-Thai trade value has annually been increasing, Thailand takes just the 3rd place of Guangdong's major business partners among ASEAN countries which headed by Singapore and Malaysia. It's visible that we still have a potential to level up the business relations with Guangdong since Thailand has got the geographical distinction. This study is aimed to provide Canton-Thai trade data, problems and obstacles, including the solutions to develop the business relationship between Thailand and Guangdong steadily and sustainably

¹ Lecturer, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus
jjrameth@phuket.psu.ac.th

การค้าระหว่างประเทศไทยและมณฑลกว่างตู่ : ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จิรเมธ รุ่งเรือง²

บทคัดย่อ

กว่างตู่เป็นมณฑลที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีอาณาเขตใกล้ชิดติดกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน และมีการติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงทำให้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าระหว่างไทยและจีน จากข้อมูลการค้าระหว่างประเทศระบุว่ามูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยและมณฑลกว่างตู่เพียงมณฑลเดียวมีมูลค่าถึง 1 ใน 3 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทย-จีนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทย-จีนจึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการค้าระหว่างไทยและกว่างตู่เป็นอย่างมาก และแม้ว่าการค้าระหว่างกันจะมีมูลค่ามากและมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นตามลำดับ แต่เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการค้าระหว่างมณฑลกว่างตู่และประเทศอื่นๆ จะเห็นได้ว่าไทยยังรั้งตำแหน่งประเทศที่มีมูลค่าการค้ารวมกับกว่างตู่สูงเป็นอันดับที่ 3 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากมาเลเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไทยยังมีโอกาสที่จะพัฒนาความร่วมมือกับกว่างตู่ได้อีกมาก บทความชิ้นนี้ได้จึงได้นำเสนอข้อมูลการค้าระหว่างไทยและกว่างตู่ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อที่จะพัฒนาการค้าระหว่างกันให้ดีขึ้นและมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้นไป

² อาจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต
jirameth@phuket.psu.ac.th

การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 16 ซึ่งจะจัดขึ้นที่นครกว่างโจวในครั้งนี้ ไทยนอกจากจะส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันแล้วยังได้รับความไว้วางใจเป็นพิเศษจากรัฐบาลมณฑลกว่างตุ้งให้เป็นผู้สนับสนุนผลไม้และข้าวหอมมะลิเพื่อใช้ในการต้อนรับผู้นำประเทศและแขกพิเศษต่างๆ การสนับสนุนผลไม้จากไทยในครั้งนี้นอกจากจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทย และจีนแล้วยังเป็นโอกาสในการขยายตลาดผลไม้ไทยในประเทศจีนโดยเฉพาะมณฑลกว่างตุ้ง ซึ่งเป็นมณฑลคู่ค้าหลักของไทยในจีนด้วย ปัจจุบันไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 3 ในอาเซียนของกว่างตุ้ง รองจากมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยมีปัจจัยหลายประการที่คงต้องได้รับการแก้ไขจากทั้งสองฝ่าย เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างกัน

ความสัมพันธ์การค้าไทย-กว่างตุ้ง

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน แต่เนื่องด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศจีนซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งได้ยุติความสัมพันธ์กันอย่างสิ้นเชิงเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ชนะพรรคประชาชนจีน และก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในปี 1949

ต่อมารัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์เริ่มเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศจีนเนื่องจากเห็นว่าความแตกต่างทางการเมืองไม่ควรจะเป็นเหตุผลที่จะต้องตัดความสัมพันธ์กับประเทศที่มีความใกล้ชิดกันมานานับเวลาหลายร้อยปีเช่นจีน จึงได้เดินทางไปยังประเทศจีนเพื่อลงนามความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ณ มหานครปักกิ่ง นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ไทยและจีนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมาสู่ด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งเศรษฐกิจการค้า การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวัฒนธรรม เป็นต้น

สำหรับด้านการค้านั้นมีอัตราการเติบโตที่น่าพอใจ ในปี 2001 มูลค่าการค้าไทยจีนทะลุหลัก 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาภายในระยะเวลาเพียง 7 ปี มูลค่าการค้าระหว่างกันของทั้งสองประเทศเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 41,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2008 เพิ่มขึ้นถึงเกือบ 500 เปอร์เซ็นต์ โดยทั้งสองประเทศได้ตั้งเป้าว่ามูลค่าการค้าจะสามารถเพิ่มขึ้นเป็น 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐได้ภายในปี 2010

กว่างตุ้งเป็นมณฑลสำคัญทางภาคใต้ของจีนที่มีบทบาทต่อการค้าระหว่างไทยและจีนเป็นอย่างยิ่ง ในปี 2008 ประเทศไทยและมณฑลกว่างตุ้งมีมูลค่าการค้าระหว่างกันมากถึง 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 31.92 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยจีนทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้แยกได้เป็นประเทศไทยนำเข้าจากกว่างตุ้ง 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 28.15 เปอร์เซ็นต์ ประเทศไทยส่งออกไปยังกว่างตุ้งเป็นมูลค่า 9,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเกือบ 72 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการค้าระหว่างกัน ซึ่งเกือบจะถึง 3 ใน 4 ของมูลค่าการค้ารวมระหว่างทั้งคู่ และกว่างตุ้งยังมีอัตราการบริโภคข้าวไทยเป็นอัตราที่สูงมาก หรือประมาณ 98.9 เปอร์เซ็นต์ของข้าวที่กว่างตุ้งนำเข้าก็มาจากประเทศไทย (新浪网, 2010) เหตุผลหลักที่ทำให้กว่างตุ้งเป็นมณฑลหลักในการค้าระหว่างไทยและจีนก็เนื่องจาก 1) กว่างตุ้งเป็นมณฑลแรกๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางของจีนในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศตั้งแต่ช่วงปลายปี 1978 ทำให้ในปัจจุบันการค้าของกว่างตุ้งมีอัตราการเติบโตที่สูงที่สุดของจีน และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศสูงที่สุดของจีนด้วยเช่นกัน โดยในปี 2008 กว่างตุ้งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายมณฑล (Gross Provincial Product: GPP) สูงถึง 3.6 ล้านล้านหยวน หรือประมาณ

530,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งมณฑลกวางตุ้งชี้ให้เห็นว่าในปี 2008 ชาวกวางตุ้งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายคนต่อหัว (GPP per capita) สูงถึง 37,589 หยวน หรือราว 177,900 บาท เมื่อประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็มีความต้องการที่จะบริโภคสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้นด้วย จึงเป็นโอกาสที่ดีของไทยที่ส่งสินค้ามาที่นี้ 2) กวางตุ้งมีความได้เปรียบได้ด้านภูมิศาสตร์ เพราะเป็นเมืองชายฝั่งที่เหมาะสมแก่การนำเข้าส่งออกและยังเป็นที่เรือหลักที่พ่อค้าชาวไทยมีความคุ้นเคยมากที่สุด เนื่องจากมีระยะห่างจากไทยไม่มาก และมีความพร้อมในด้านโลจิสติกส์มากที่สุดด้วย 3) ประเทศมีจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่อีกเป็นคนที่กวางตุ้ง และชาวจีนกลุ่มนี้ก็ได้เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งเป็นอย่างดี 4) กวางตุ้งเป็นสถานที่จัดนิทรรศการนำเข้าและส่งออกของจีน ซึ่งไทยมีข้อได้เปรียบเรื่องทำเลที่ตั้งซึ่งสะดวกต่อการขนย้ายสินค้าเพื่อเข้าร่วมนิทรรศการ

ลักษณะการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้ง

1. มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 1 สถิติการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้ง

หน่วย 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี	มูลค่า	ไทยนำเข้า	ไทยส่งออก	การเปลี่ยนแปลง (เปอร์เซ็นต์)	ดุลการค้า
2001	33.36	8.44	24.92	31.14	16.48
2002	38.03	10.55	25.79	13.99	15.24
2003	51.13	12.27	38.86	34.14	26.59
2004	65.64	14.32	51.32	28.37	37.00
2005	80.88	18.39	62.49	23.21	46.10
2006	93.28	23.85	69.43	15.29	45.58
2007	111.64	29.72	81.92	19.68	52.20
2008	131.81	37.11	94.70	18.06	57.59
2009	128.99	33.99	94.99	-2.17	61.00

ที่มา Guangdong Statistical Year Book 2010, Guangdong Foreign Trade Cooperation, and Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, Beijing

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งในปี 2001 มีมูลค่า 3,336 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 13,181 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2008 หรือเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการส่งออกจากกวางตุ้งมายังประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นจาก 844 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 3,711 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการนำเข้าสินค้าไทยก็ได้เพิ่มขึ้นจาก 2,495 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มาเป็น 9,472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้นของทั้งการนำเข้าและส่งออกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 3 ทั้งคู่ และเนื่องจากได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปลายปี 2008 เป็นต้นมา ทำให้ในปี 2009

มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งได้ลดลงเหลือแค่ 12,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นการลดลงจากการนำเข้าสินค้ากวางตุ้งคิดเป็นมูลค่ากว่า 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การส่งออกจากไทยยังคงเพิ่มขึ้น 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และแม้จะเป็นปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตในช่วงระยะเวลาเดียวกันในปีก่อนๆ แต่ก็ถือว่าเป็นการยืนยันถึงความเชื่อมั่น และความต้องการสินค้าไทยของกวางตุ้งที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจมีการเติบโตในระดับต่ำ

จากตารางเดียวกันยังแสดงให้เห็นว่าในปี 2003 การค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งมีอัตราการเติบโตสูงสุดจาก 2,579 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีก่อนหน้า เพิ่มขึ้นเป็น 5,113 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ เหตุผลหลักก็เนื่องจากการลงนามลดอัตราภาษีผักและผลไม้จำนวน 188 ชนิด (HS07 และ HS08) ระหว่างไทยและจีนซึ่งได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2003 ส่งผลให้ความต้องการผักและผลไม้ของทั้งสองประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่งผลโดยตรงให้มูลค่าการค้าโดยรวมระหว่างกันสูงขึ้นด้วย

2. อัตราการพึ่งพิงกวางตุ้งของไทยสูงขึ้น

กวางตุ้งและไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะด้านการค้าระหว่างกัน ซึ่งสำหรับไทยแล้วกวางตุ้งเปรียบเสมือนหัวมังกรในการทำการค้ากับประเทศจีน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งก็จะส่งผลโดยตรงและเป็นปริมาณมากต่อการค้าระหว่างไทยและจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของกวางตุ้งก็มีบทบาทสำคัญต่อความต้องการนำเข้าสินค้าไทยด้วย

ประการแรก กวางตุ้งมีปริมาณความต้องการซื้อสินค้าไทยเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกจากไทยไปยังจีนเพิ่มสูงขึ้น เห็นได้ว่าในปี 2008 การค้าไทยกวางตุ้งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 32 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีน ซึ่งในจำนวนนี้คิดเป็นการนำเข้าจากประเทศไทยร้อยละ 37 ของการนำเข้าจากประเทศไทยทั้งหมดของจีน ดังนั้นความต้องการนำเข้าที่เพิ่มสูงขึ้นของกวางตุ้งจึงเป็นอีกปัจจัยหลักที่ช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีน

ประการต่อมา ผลจากการกำจัดภาษีพืชผักผลไม้ระหว่างไทยและจีนช่วยกระตุ้นการนำเข้าสินค้าเกษตรของไทยไปยังกวางตุ้ง นับตั้งแต่มีการปรับลดภาษีพืชผักผลไม้จำนวน 188 ชนิด ระหว่างไทยและจีนตั้งแต่เดือนตุลาคม 2003 เป็นต้นมา การส่งออกสินค้าเกษตรไปยังกวางตุ้งก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มขึ้นของความต้องการของชาวกวางตุ้งเอง แต่ความต้องการจากมณฑลอื่นก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน และเนื่องจากกวางตุ้งมีตลาดส่งออกผลไม้หลักสำหรับผลไม้ไทย คือ ตลาดเจียงหนาน ความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นในมณฑลอื่นจึงผลักดันให้ตลาดดังกล่าวต้องเพิ่มปริมาณ ความต้องการขึ้น ซึ่งผลไม้ไทยที่ส่งออกมายังประเทศจีนประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ถูกส่งมาที่นี่ ก่อนจะส่งต่อไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศต่อไป (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองกวางโจว, 2553) และเนื่องด้วยรัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของตลาดผลไม้ไทยที่นี่ ในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 16 ที่จะจัดขึ้นที่นครกวางโจว มณฑลกวางตุ้งนี้ รัฐบาลไทยจึงได้แสดงขอแสดงความจำนงที่จะเป็นผู้สนับสนุนผลไม้และข้าวหอมมะลิแก่แขกและผู้นำต่างๆ ที่จะเข้าร่วมงานครั้งนี้ด้วย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลไม้ไทยให้ผู้บริโภคทั้งจากทั่วทั้งเอเชียและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคชาวจีนได้รู้จักผลไม้ไทยมากยิ่งขึ้นด้วย

ประการที่สาม คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากรทำให้เกิดความต้องการบริโภคมากขึ้น จากรายงานของสำนักสถิติของจีนระบุว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2006-2010) รายได้ต่อหัวของชาวกวางตุ้งเพิ่มสูงขึ้นจาก 16,016 หยวน (80,080 บาท) เป็น 44,093 หยวน (220,465 บาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ 175.31 (钟雁明, 2006) ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นความต้องการซื้อสินค้าซึ่งหมายรวมถึงสินค้าไทยเพิ่มขึ้นด้วย

ประการสุดท้าย การเติบโตของอุตสาหกรรมแปรรูปของกวางตุ้งส่งผลให้การส่งออกจากไทยไปยังกวางตุ้งเพิ่มสูงขึ้น กวางตุ้งถือได้ว่าเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของโลก ดังนั้นความต้องการทั้งวัตถุดิบและวัสดุเพื่อใช้สำหรับการแปรรูปจึงมีมาก ปัจจุบันกวางตุ้งนำเข้าสินค้าจำพวกฮาร์ดดิสก์และแผงวงจรรวม อุปกรณ์เสริมไมโครอิเล็กทรอนิกส์ เม็ดพลาสติก สารกึ่งตัวนำ ส่วนประกอบอุปกรณ์ประมวลผลและน้ำมันดิบ เป็นต้น ซึ่งสินค้าทั้ง 6 รายการ คิดเป็นมูลค่าถึง 56.3 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าสินค้าเข้าจากไทยทั้งหมดของกวางตุ้ง สินค้าที่กล่าวมาข้างต้นต่างก็เป็นสินค้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมทั้งสิ้น การเติบโตของอุตสาหกรรมแปรรูปในกวางตุ้งจึงเป็นโอกาสที่ดีต่อการส่งออกสินค้าเพื่อการแปรรูปต่อไปยังกวางตุ้ง (黄培清, 2009)

3. ไทยได้ดุลการค้ากวางตุ้งมาโดยตลอด

ตารางที่ 1 ยังแสดงลักษณะดุลการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งด้วย โดยในปี 2001 ไทยได้ดุลการค้า 1,648 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จนกระทั่งในปี 2009 ไทยได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นจนเกือบถึง 3 เท่าตัว มาอยู่ที่ 6,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพียงแค่การได้ดุลการค้าในปี 2009 ปีเดียวก็น่ามากกว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งในปี 2003 แล้ว โดยเหตุผลที่ทำให้ไทยได้ดุลกวางตุ้งมาโดยตลอดและเพิ่มปริมาณมากขึ้นก็เนื่องมาจาก 1) หลังจากที่ยุทธศาสตร์ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) และการถือกำเนิดขึ้นของความร่วมมือระหว่างอาเซียนและจีนแล้ว กำแพงการค้าของไทยและจีนก็ลดลงมาเรื่อย ๆ ส่งผลให้การค้าของทั้งไทยและกวางตุ้งมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และแม้ว่ากวางตุ้งจะมีขนาดพื้นที่เล็กกว่าประเทศไทย แต่เนื่องจากมีประชากรจำนวนมากกว่าไทยถึง 20 ล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นตลาดขนาดใหญ่ กอปรกับเศรษฐกิจที่ดีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความต้องการนำเข้าจากไทยจำนวนมาก 2) คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชาวกวางตุ้งได้ส่งผลให้ความต้องการผลไม้อย่างเพิ่มขึ้นตามไปด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน และมังคุด รวมไปถึงข้าวหอมของไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าคุณภาพดีที่มีราคาแพง และ 3) นักธุรกิจกวางตุ้งมักจะให้ความสำคัญกับตลาดยุโรปและอเมริกาเป็นอันดับต้นๆ ทำให้ขาดความสนใจและการวิจัยตลาดเอเชียรวมถึงประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญในการรุกตลาดเอเชีย โดยเฉพาะตลาดจีนมากยิ่งขึ้น (黄培清, 2009)

4. สินค้านำเข้าจากกวางตุ้งมีน้อยชนิด สินค้าส่งออกไปกวางตุ้งค่อนข้างหลากหลาย

จากข้อมูลโดยสำนักงานพาณิชย์ประจำสถานทูตไทย ณ นครปักกิ่ง ปี 2008 แสดงรายการสินค้าหลักจากไทยส่งออกไปยังกวางตุ้ง และจากกวางตุ้งส่งออกมายังประเทศไทย 15 อันดับแรก ซึ่งแบ่งตามระบบฮาร์โมนิซ์ (Harmonized System: HS) (ตาราง 2) แสดงให้เห็นว่าสินค้านำเข้าจากกวางตุ้งของไทยส่วนใหญ่เป็นพวกอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เหล็ก และเสื้อผ้า สินค้านำเข้าที่มีมูลค่าสูงสุดคือเครื่องพิมพ์ ในปี 2008 มีมูลค่าถึง 961.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 1 ใน 4 ของมูลค่าสินค้าส่งออกมายังไทยทั้งหมด

ตาราง 2 รายการสินค้านำเข้าส่งออกหลักระหว่างไทยและกวางตุ้ง ปี 2008

Unit: US 100 million dollars

	Guangdong Exported to Thailand			Thailand Exported to Guangdong		
	HS Code	Commodities	Value	HS Code	Commodities	Value
1	8473	Parts and accessories	54,406	8471	Automatic data processing machines	263,914
2	8523	Discs, tapes, solid-state nonvolatile storage device	23,667	8542	Electronic integrated circuit	147,138
3	8517	Telephone set	22,255	2710	Petroleum oils	66,853
4	9013	Liquid crystal devices	10,105	8473	Parts and accessories	38,615
5	8504	Electrical transformers	8,910	8541	Diodes	29,928
6	7210	Flat-rolled products of iron or non-alloy steel	8,153	3903	Polymers of styrene	28,214
7	8534	Printed circuits	7,481	8517	Telephone sets	22,545
8	8518	Microphones and stands	7,429	3907	Polyacetals	20,840
9	8529	Parts suitable for use solely	7,130	2709	Crude	20,069
10	8521	Video recording	6,758	4407	Wood sawn	18,172
11	8414	Air or vacuum pumps	6,711	0810	Other fruit	18,066
12	8501	Electric motors and generators	6,516	3902	Polymers of propylene or of other olefines	16,634
13	6103	Men's or boys' suits	6,071	1006	Rice	16,169
14	6104	Women's or girls' suits	6,052	4001	Natural rubber	13,294
15	8516	Electric instantaneous	6,004	8504	Electrical transformers	13,192

ที่มา Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, Beijing

ในขณะที่สินค้าที่ส่งออกจากไทยไปยังกวางตุ้งค่อนข้างหลากหลาย มีตั้งแต่สินค้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูป ผลไม้ ผลิตภัณฑ์ไม้ ข้าวสาร จนถึงยางพาราธรรมชาติ

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เราทราบว่า 1) สินค้าหลักที่กวางตุ้งส่งออกมายังประเทศไทยคือ สินค้ากลุ่ม HS85 ซึ่งก็คือ กลุ่มอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 2) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม HS61 เป็นกลุ่มสินค้าที่เฟื่อง

จะได้รับความนิยมอย่างสูงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2008 ยังเป็นปีแรกที่สินค้ากลุ่มนี้ได้กลายเป็น 1 ใน 15 อันดับสินค้าที่มีมูลค่าสูงสุดที่ส่งออกมายังประเทศไทยด้วย 3) แม้ว่าไทยและจีนจะกำกวดภาษีผัก และผลไม้ระหว่างกันตั้งแต่ปลายปี 2003 อัตรานำเข้าสินค้ากลุ่มนี้ระหว่างไทยและจีนก็เพิ่มสูงขึ้น แต่จนกระทั่งปัจจุบัน สินค้าเกษตรของกวางตุ้งไม่เคยติดอันดับสินค้าส่งออกสูงสุดมายังประเทศไทยเลย แสดงให้เห็นว่ากวางตุ้งไม่มีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าเกษตรมายังประเทศไทย ซึ่งเป็นเพราะว่า กวางตุ้งเป็นมณฑลที่เน้นกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม โดยในปี 2008 อัตราส่วน โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมรายมณฑล (GPP) ของกวางตุ้งระหว่างเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการเท่ากับ 5.5 / 51.6 / 42.9 ในขณะที่อัตราส่วนของทั้งประเทศอยู่ที่ 11.3 / 48.6 / 40.1 อีกทั้งที่ตั้งระหว่างกวางตุ้งกับไทยอยู่ไม่ไกลกันมากนัก สินค้าเกษตรจึงค่อนข้างใกล้เคียงกันคือ พืชเขตร้อน ในขณะที่ผลไม้ที่ไทยต้องการนำเข้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิล ซึ่งต้องนำเข้าจากมณฑลทางตอนเหนือ เช่น ซานตง เป็นต้น และ 4) ไม่เพียงแต่มูลค่าการส่งออกสินค้าจำพวก อิเล็กทรอนิกส์ของไทยไปยังกวางตุ้งจะเพิ่มมูลค่าสูงขึ้นในทุกๆ ปี แต่สินค้าเกษตรของไทยก็เพิ่มมูลค่าสูงขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน จากรายงานของกรมส่งเสริมการส่งออกแสดงให้เห็นว่ากวางตุ้งนำเข้าผลไม้ไทย ในปริมาณที่สูงขึ้นทุกปี ในปี 2007 มีปริมาณการส่งออกไปยังกวางตุ้ง 227,632 ตัน คิดเป็นมูลค่า 187.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นเป็น 282,831 ตัน 239.20 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2008 และในปี 2009 ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 476,413 ตัน มูลค่า 405.95 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี ได้เพิ่มปริมาณสูงขึ้นถึง 16.5 เปอร์เซ็นต์

ปัญหาการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้ง

แม้ว่าประเทศไทยจะได้ดุลการค้ากับกวางตุ้ง และมูลค่าการค้าระหว่างกันจะมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นในทุกๆ ปี แต่ยังมีอีกหลายปัญหาที่เกิดขึ้น ที่ทั้งไทยและกวางตุ้งจะต้องช่วยกันแก้ไขและพัฒนา อีกทั้งไทยเองก็ต้องให้ความร่วมมือกับกวางตุ้งเพื่อให้เกิด win-win situation อย่างแท้จริง

1. นักธุรกิจจีนเริ่มสนใจตลาดไทยค่อนข้างช้า และยังขาดการวิจัยตลาดที่เพียงพอ

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นการส่งออกไปยังประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากเป็นตลาดขนาดใหญ่ซึ่งผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูงมาก ประเทศไทยและจีนเองก็เช่นกัน ทำให้การวิจัยตลาดระหว่างกันเกิดช่องว่าง แต่หลังจากเศรษฐกิจจีนได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและมี GDP สูงขึ้น ไทยและประเทศอื่นๆ ก็มีความสนใจที่จะทำการค้ากับจีนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่จีนยังคงมองยุโรปและอเมริกาเป็นตลาดหลักในการส่งออกอยู่

ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศหลักๆ ที่เข้ามาทำการตลาดในประเทศไทยอย่างจริงจัง ทำให้คนไทยเคยชินและมีความพึงพอใจในการใช้สินค้าเหล่านั้น ซึ่งสินค้าหลักๆ ก็เป็นพวกสินค้า อิเล็กทรอนิกส์ กวางตุ้งซึ่งเป็นอีกตัวแทนหนึ่งของจีนนอกจากจะเข้ามาในตลาดค้าแล้ว ยังถูกสินค้าบางส่วนที่ถูกส่งมายังประเทศไทยก่อนหน้านี้ คือ สินค้าราคาถูก คุณภาพต่ำบดบังประสิทธิภาพของสินค้าจีนสมัยใหม่ (严美姬, 张烨, 2003) ทำให้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยต่อสินค้า Made in China ให้ได้เสียก่อน

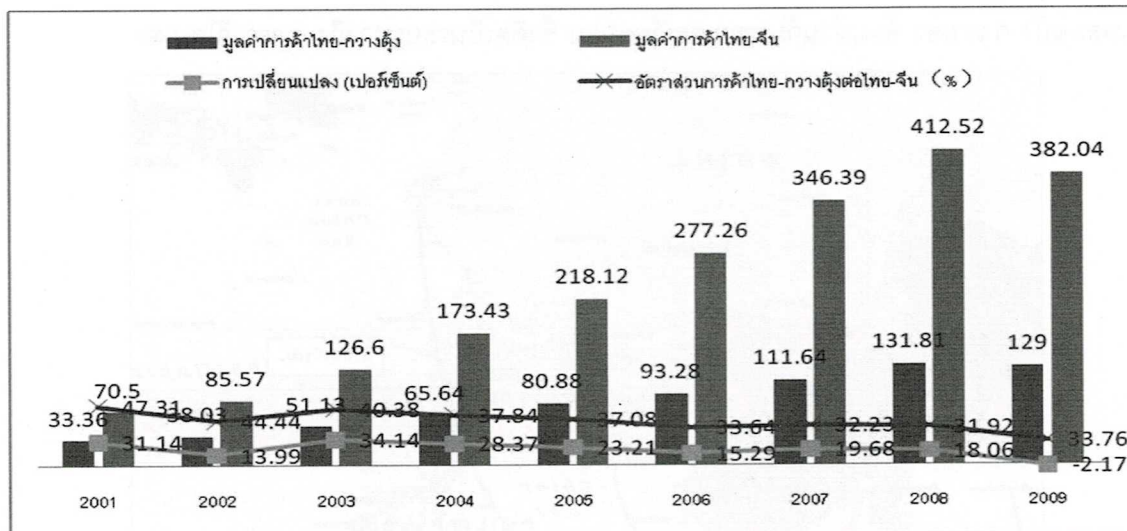
2. การเติบโตของการค้าระหว่างกันลดลง

แม้ว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งจะสูงขึ้นทุกปี แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง จากแผนภูมิ 1 จะเห็นได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งได้ลดลงจากปี 2001 ที่ 31.14 เปอร์เซ็นต์ ลงมาเหลือ 18.06 และ -2.17 เปอร์เซ็นต์ในปี 2008 และ 2009 ตามลำดับ ในขณะที่อัตราส่วนมูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งต่อมูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีนก็ได้ลดลงด้วยเช่นกัน ในปี 2001 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งคิดเป็น 47.31 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีนทั้งหมด ลดลงเหลือ 31.92 เปอร์เซ็นต์ในปี 2008 ในขณะที่ปี 2009 ได้เพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยเป็น 33.76 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งก็เนื่องมาจากในปีดังกล่าวประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าไปกวางตุ้งมากขึ้น

สาเหตุที่ทำให้อัตราส่วนต่อมูลค่าการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งต่อการค้าระหว่างไทยและจีนลดลง ก็เนื่องมาจากว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมามณฑลอื่นๆ ของจีนเองก็เริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น จากแผนภูมิ 2 จะเห็นว่าใน 5 อันดับสูงสุดของมณฑลที่เป็นคู่ค้าสำคัญของไทย จากปี 2005 ถึง 2008 อันได้แก่ กวางตุ้ง เจียงซู เซี่ยงไฮ้ ซานตง และเจ้อเจียง ซึ่งในบรรดา 5 มณฑลเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการค้ากับกวางตุ้งมีอัตราการเติบโตต่ำที่สุด เพียงแค่ 68.08 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่คู่ค้าอันดับที่ 2 ของไทยอย่างเจียงซู มีอัตราการเติบโตสูงถึง 99.25 เปอร์เซ็นต์ และการค้ากับซานตงมีอัตราการเติบโตสูงที่สุดถึง 133.3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสูงกว่าการค้ากับกวางตุ้งถึง 95.84 เปอร์เซ็นต์

แผนภูมิ 1 อัตราส่วนการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้งต่อไทยและจีน

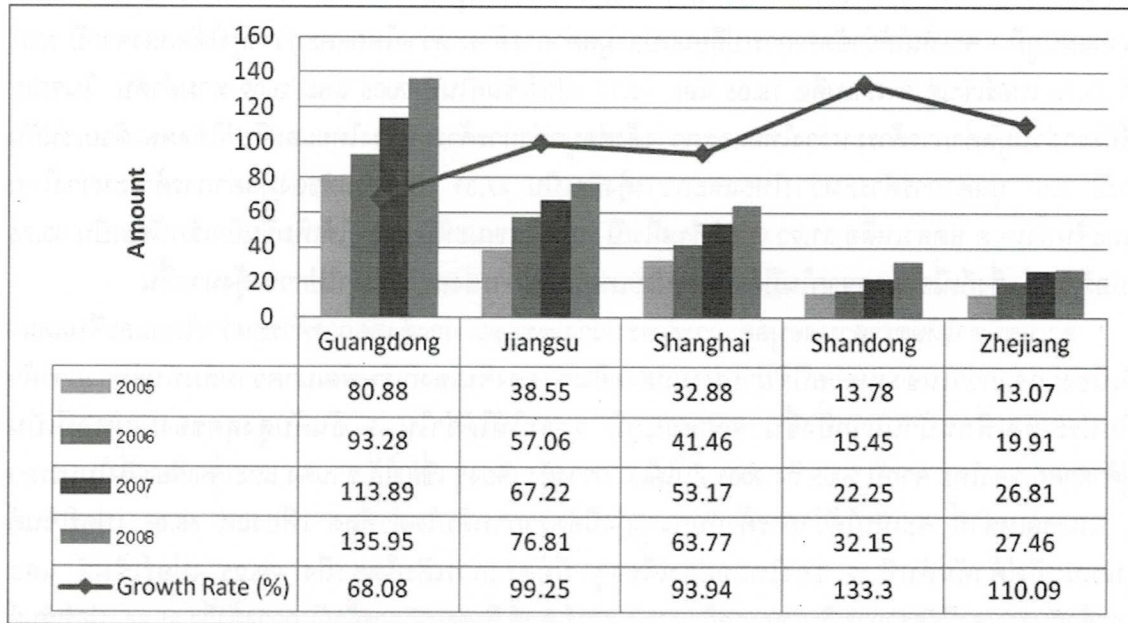
หน่วย 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา: Guangdong Statistical Yearbook 2009, China Statistical Yearbook 2009, and Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, Beijing

แผนภูมิ 2 แสดง 5 อันดับมณฑลคู่ค้าหลักของไทยในจีนและอัตราส่วนต่อการค้าไทยจีน

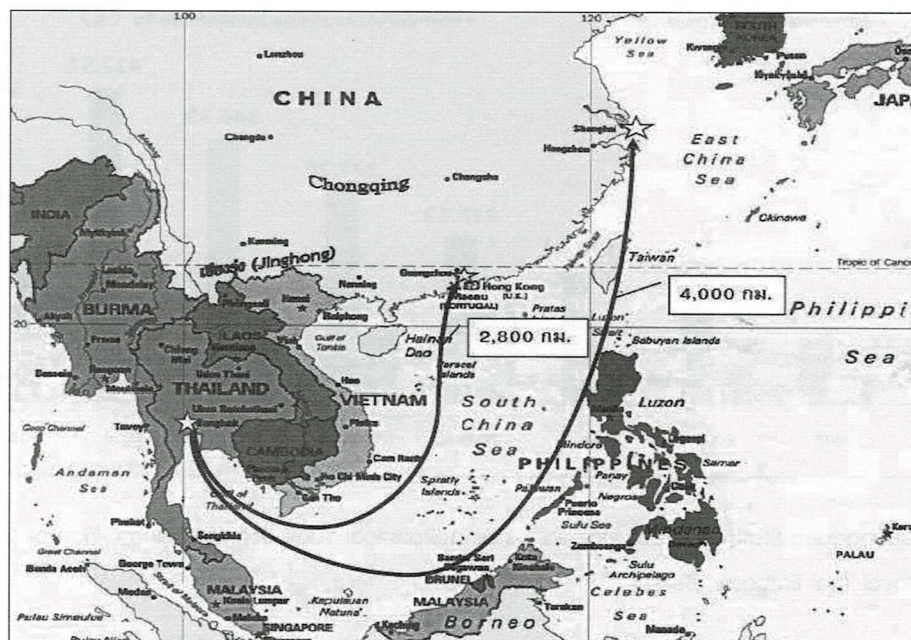
Unit: US 100 million Dollars

ที่มา: Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy, Beijing

3. ปัญหาการขนส่ง

แม้ว่าไทยจะได้เปรียบในด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ แต่นั่นก็เป็นข้อได้เปรียบในการขนส่งทางอากาศเท่านั้น ในขณะที่การขนส่งทางเรือยังต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก กล่าวคือ จากท่าเรือแหลมฉบัง จ.ระยอง อ้อมผ่านกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งคิดเป็นระยะทางถึง 2,800 กิโลเมตร

ที่มา www.itd.or.th

4. ปัญหาการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างกัน

ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาการเมืองของไทยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดการชะลอการพัฒนาประเทศรวมถึงส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศด้วย มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยและกวางตุ้งในปี 2009 ลดน้อยลงส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางการเมืองด้วย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการค้าระหว่างไทยและกวางตุ้ง

1. พัฒนาการวิจัยตลาด

สิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการทำการค้ากับต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับต่างประเทศ ก็คือ การศึกษาตลาดนั้นที่เพียงพอ เนื่องจากวัฒนธรรม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ไทยและกวางตุ้งแม้จะถือว่าเป็นบ้านใกล้เรือนเคียงกันและสภาพความแตกต่างยังมีให้เห็นอยู่มาก การศึกษาและวิจัยตลาดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ผ่านมามีทั้งสองผ่านยังได้กระจายละเอียดในด้านนี้ในระดับต่ำ ทำให้การมูลค่าการค้าระหว่างกันเติบโตน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งกวางตุ้งจะประสบปัญหานี้หนักกว่าไทยเนื่องจากผู้บริโภคชาวไทยมีทัศนคติด้านลบต่อสินค้า Made in China ซึ่งส่วนใหญ่คือสินค้ากลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็นอีกกลุ่มของสินค้าส่งออกหลักของกวางตุ้งด้วย ในขณะที่สินค้าไทยซึ่งส่วนหนึ่งคือสินค้าเกษตรจะได้รับความนิยมอยู่ก่อนแล้ว ทั้งผลไม้ และข้าวสาร ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูงและได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้บริโภคชาวกวางตุ้ง

2. กระตุ้นการใช้ประโยชน์จากเขตเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (ACFTA)

นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2010 เป็นต้นมา เขตเศรษฐกิจอาเซียนและจีนได้มีผลบังคับใช้ขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งถือว่าเป็น 1 ใน 3 เขตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของโลก ที่ประกอบด้วย 11 ประเทศ และมีส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจของโลกถึง 13 เปอร์เซ็นต์ ประกอบด้วยประชากร 1,900 ล้านคน และมี GDP 6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (墮落羽毛, 2010) ซึ่งเขตเศรษฐกิจนี้จะมีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกเก่าของอาเซียน 6 ประเทศก่อน อันได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน และไทย ดังนั้นไทยจึงควรรีบคว้าโอกาสนี้ในการสร้างสัมพันธการค้าที่ดีขึ้นกับกวางตุ้ง ในขณะที่กวางตุ้งเองก็ต้องเพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้นเพื่อรับการแข่งขันระหว่างมณฑลอื่นๆ ของจีนด้วย นอกจากนี้ไทยและกวางตุ้งควรจะพัฒนาสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบมีประสบการณ์ในการผลิตและลดการผลิตสินค้าที่ไม่มี ความได้เปรียบลง เพื่อเป็นการลดการแข่งขันระหว่างกันเอง ในขณะเดียวกันก็ควรเน้นการผลิตสินค้าที่ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมระหว่างกันด้วย

3. พัฒนาและส่งเสริมการขนส่งทางเลือกระหว่างกัน

ปัจจุบันไทยและจีนได้มีความพยายามที่จะเพิ่มเส้นทางขนส่งระหว่างกันทั้งทางหลวงและทางรถไฟ โดยปัจจุบันมีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างกันหลายสายแล้ว โดยเชื่อมต่อกรุงเทพฯและหนานหนิง เขตปกครองตนเองกว่างซี และกรุงเทพฯและคุนหมิง มณฑลยูนนาน ซึ่งกว่างซีเป็นมณฑลทางตะวันตกของกวางตุ้ง ดังนั้นการขนส่งทางรถยนต์ผ่านทางเส้นทางนี้ก็อีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจ ปัจจุบันเส้นทาง R9 เป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุดในการขนส่งซึ่งเป็นระยะทาง 1,900 กิโลเมตร (นครหนานหนิง - ด่านโหย่วอี้กวาน อำเภอระดับเมืองผิงเสียง เมืองจงจั่ว เขตปกครองตนเองกว่างซี - จ.หลั่งเซิน (Lang Son) - จ.บั๊กยาง (Bac Giang) - จ.บั๊กนิงห์ (Bac Ninh) - กรุงฮานอย - ถนนหมายเลข 1 จ.ฮานาม (Ha Nam) -

จ.นิงบิงห์ (Ninh Binh) - จ.แทงหวา (Thanh Hoa) - จ.เงอาน (Nghe An) - จ.ฮาติง (Ha Tinh) - จ.กวางบิงห์ (Guang Binh) - จ.ยอลิงห์ (Gio Linh) จ. กวางบิงห์ (Guang Binh) - ถนนหมายเลข 9 อ.ดงฮา (Dong Ha) จ.กวางตริ (Guang Tri) - อ.ลาวบาว (Lao Bao) ด้านลาวบาว ประเทศเวียดนาม - ด้านแดนสะหวัน (Dangsavanh) - ด้านสะหวันนะเขต แขวงสะหวันนะเขต (Savannakhet) ประเทศลาว - ด้านมุกดาหาร - จ.ขอนแก่น - กรุงเทพฯ) และในอนาคตจะมีเส้นทางใหม่ที่สั้นที่สุดซึ่งมีความยาวเพียง 1,600 กิโลเมตร (นครพนม - ด้านโพนสวรรค์ - กรุงเทพฯ - อ.ม้อคเซา (Mou Chau) (ทางหลวงหมายเลข 6) - ซำเหนือ (Sam Neua เมืองหลวงของแขวงหัวพัน) - เชียงขวาง - เวียงจันทน์ - ด้านพรมแดน จ.หนองคาย - จ.ขอนแก่น - กรุงเทพฯ) (กฤษณะ สุกันตพงศ์, 2553)

อนึ่ง ทั้งไทยและลาวต่างควรจัดตั้งศูนย์ตรวจเช็คสินค้าของตนเองในฝั่งตรงข้ามเพื่อลดทอนระยะเวลาในการตรวจสอบสินค้า ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อไทย เนื่องจากสินค้าส่วนหนึ่งของไทยเป็นสินค้าเกษตรกรรม หากกระบวนการในการตรวจสอบสินค้าเข้าของลาวมีความล่าช้าก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้าเกษตรเหล่านี้

4. **รัฐบาลและประชาชนไทยควรแก้ปัญหาการเมืองโดยใช้สันติวิธี** มีเหตุมีผล และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ปัญหาการเมืองจึงจะยุติโดยเร็ว มีประสิทธิภาพ และไม่กระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการค้ากับต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าการค้าระหว่างไทยและลาวต่างยังมีโอกาสที่จะเติบโตได้อีกมาก เนื่องจากความต้องการของลาวตัวเองรวมทั้งสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยและจีนและชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย อีกทั้งระยะทางระหว่างไทยและลาวต่างก็มีความได้เปรียบอย่างยิ่ง หากรัฐบาลทั้งสองให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบต่างๆ ที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างกันได้ ลาวต่างก็จะยังคงความเป็นมณฑลคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยต่อไปอีก และไทยก็อาจจะขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 2 หรือ 1 ของคู่ค้าสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของลาวด้วย

อ้างอิง

- กฤษณะ สุกันตพงศ์. (2553). เส้นทางการค้าสายใหม่ (New Trade Lane) - ระเบียงเศรษฐกิจ
หนานหนิง-กรุงเทพฯ (R9). (ออนไลน์). เข้าถึงได้
จาก:http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/articles/detail.php?IBLOCK_ID=70&SECTION_ID=5498&ELEMENT_ID=5498. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 25 สิงหาคม 2553).
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองกวางโจว. (2553). การส่งออกผลไม้ไทยไปจีน.
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.depthai.go.th/DEP/DOC/53/53001517.pdf>. (วันที่
สืบค้นข้อมูล 22 สิงหาคม 2553).
- 堕落羽毛. (2010). 中国东盟自由贸易区正式启动 中国, 从东盟走向世界. [online]. 来自:
<http://www.renrenxiaonei.cn/html/hot/2010/0219/2589.html>. (寻查日期: 2010 年 8 月 20 日)
- 黄培清. (2009). 大湄公河次区域合作背景下的中泰经贸合作研究. 暨南大学硕士学位论文, 页面 14.
- 新浪新闻中心. (2010). 粤泰贸易将不受泰国军事政变影响. [online]. 来自:
<http://news.sina.com.cn/c/2006-09-20/150411060002.shtml>. (寻查日期: 2010 年 7 月 30 日)
- 张烨. (2003, 第 6 期). 中泰两国经贸关系发展空间分析及拓展路径. 国际贸易问题, 页面 9-14.
- 钟雁明. (2006 年 9 月 5 日). 广东经济发展带动泰国出口增长. 中国—东盟商务周刊.

